

Edukacijski moduli - Društvena i solidarna ekonomija (DSE) za strukovno obrazovanje i osposobljavanje (SOO)

Modul 4: „Ekonomija razmjera: lokalni razvoj, gospodarski tokovi i umrežavanje“

Ovaj priručnik dio je edukacijskog programa u četiri modula s ciljem promicanja društvene i solidarne ekonomije (DSE) u sklopu sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja (SOO). Priručnik je koristan alat za SOO edukatore i mentore, a može služiti i kao skup smjernica za vokacijske savjetnike i donositelje odluka.

Potpora Europske komisije za izradu ove publikacije ne podrazumijeva potporu sadržaja koji su odraz stajališta autora, pri čemu Komisija nije odgovorna za bilo kakvu uporabu informacija sadržanih u ovoj publikaciji.

Projektne partneri

Modul 4: „Ekonomija razmjera: lokalni razvoj, gospodarski tokovi i umrežavanje“

Što obrađuje ovaj edukacijski modul?

Ovaj edukacijski materijal dio je skupa edukacijskih modula s ciljem promicanja društvene i solidarne ekonomije (DSE) i njezina uključivanja u sustav strukovnog obrazovanja i osposobljavanja (SOO) . Polazišna ideja je sveobuhvatna edukacija i profesionalni razvoj novih generacija, uz integriranje alternativnih socioekonomskih modela u njihov sustav ideja i stavova.

Ovo je ujedno koristan alat i edukacijski priručnik za SOO edukatore i mentore u kojem će pronaći informacije, materijale, referentne izvore, primjere i studije slučajeva kako bi što bolje razumjeli DSE. Ovaj materijal poslužit će im kao početna točka za izradu vlastitih materijala i integriranje DSE-a u sklopu nastave i edukacije na inovativan i sveobuhvatan način. Osim toga, mogu ga koristiti kao smjernice i vokacijski savjetnici i donositelji odluka koji usmjeravaju i mentoriraju mlade generacije u njihovu profesionalnom razvoju otkrivajući im svijet DSE-a: alternativnog razvoja i paradigme suradnje, zapošljivosti i održivosti u okviru „stvarnog poslovanja“.

Što je DSE?

DSE kao alternativni socioekonomski model temelji se na uključivim vrijednostima i praksama koje su prijeko potrebne u „eri tranzicije“. Sudionici u DSE-u razvijaju alternative u svim sektorima ekonomije u sklopu postojećih ekonomskih modela, ali i izvan njihovih okvira, s naglaskom na održivost, potrebe društva, uzajamnost i solidarnost.

U tom kontekstu, DSE je ekonomija usmjerena na drugačiji oblik razvoja od dominantnog oblika okrenutog profitu. DSE uključuje organizacije koje su više orijentirane na vrijednosti društva i okoliša, a manje na težnju za financijskom dobiti i rastom. DSE je način zadovoljavanja ljudskih potreba putem ekonomskih aktivnosti – kao što su proizvodnja i razmjena usluga – koje podupiru vrijednosti društvene pravde, ekološke održivosti, suradnje, uzajamnosti, zajednice i demokracije.

Kako ovaj modul može koristiti i SOO edukatorima i polaznicima?

Očito je stoga da *DSE može pomoći u stjecanju tih vještina kroz sustav SOO-a*. Konkretnije, ovaj priručnik o DSE-u nudi širok raspon znanja o društvenoj i ekonomskoj dinamici, održivom dizajnu, demokratskom upravljanju, učinku na društvo/okoliš/gospodarstvo svake poduzetničke aktivnosti, transverzalnom znanju, i dr. i pomaže u stjecanju vještina kao što su komunikacija i međuljudski odnosi, aktivno slušanje, primjena metoda upravljanja promjenama, primjena društvenog planiranja, timski rad, sposobnost stvaranja kontakata i umrežavanja, sposobnost partnerstava temeljenih na suradnji, i naposljetku, nudi kreativna metodička rješenja kao što su učenje od kolega i suradničke metode, metode uključivosti i demokratskih procedura, te uzajamnost između edukatora i polaznika.

Kako se služiti ovim modulima?

Ovaj modul, zajedno s druga tri modula, može se koristiti kao samostalna edukacija ili kao dio edukacije iz drugih područja SOO-a kao što su ekonomija, menadžment, lokalni/regionalni razvoj, upravljanje okolišem, i dr. *Ovo nije potpun i detaljan skup edukacijskih materija, već sveobuhvatan i holistički alat koji će potaknuti maštu, kreativnost i vještine podučavanja edukatora na razvijanje vlastitih materijala*. Cilj je ove edukacije pružiti edukatorima ishode učenja potrebne za osmišljanje i planiranje, te provođenje i evaluaciju uspješnosti edukacija kod njihovih polaznika, posebice mladih, s naglaskom na one koji nisu u sustavu obrazovanja, osposobljavanja i zaposlenja (NEET populacija), koji se žele educirati u području

DSE-a ili integrirati društvenu i solidarnu ekonomiju u edukaciju iz drugih područja. Naposljetku, ovaj se materijal može prilagoditi i van okvira SOO-a i upotrebljavati na drugim razinama obrazovanja.

Naslov	Ekonomija razmjera: lokalni razvoj, gospodarski tokovi i umrežavanje
Trajanje	30 sati
Uvod – opći cilj „Zašto je koristan za SOO edukatore“?	<p>Ovaj modul predstavlja edukacijski paket u obliku edukacijskih materijala za uvod u DSE, što može uvelike olakšati izradu budućih edukacijskih seminara o ključnim temama u području DSE-a.</p> <p>Stoga je koristan za SOO edukatore kako bi oni:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Informirali se o povezanosti mreža DSE-a i lokalnog razvoja. • Svojim korisnicima prenosili ideju da se DSE povećava putem aktivnosti umrežavanja. • Definirali vrste i vrijednost svake od mreža. • Izrazili društvenu vrijednost i učinak inicijativa DSE-a putem koncepta održivosti. • Zadali ciljeve i osmislili metodu izgradnje mreže DSE-a. • Shvaćali vrijednost mreža za suradnju u zajednici. • Odredili koje informacije trebaju biti ponuđene kako bi dionici mogli osjetiti društveni, ekonomski i ekološki učinak. • Propitivali klasični koncept gospodarskog rasta putem procesa održivog lokalnog razvoja.
Znanja koja se obrađuju	<ul style="list-style-type: none"> • Shvatiti društvenu i solidarnu ekonomiju kao socioekonomski pokret. • Upoznati se s povezanim pojmovima kao što su zadugarstvo, zajednička dobra, pametni gradovi, pravedna trgovina, agroekologija i dr.. • Upoznati se s pojmom, elementima i praksama lokalnog razvoja. • Prepoznati vezu između lokalnog razvoja, DSE-a i srodnih koncepata. • Naučiti o mrežama za socioekonomsku suradnju u zajednici. • Naučiti razlikovati sektore, lance i organizacije od mreža DSE-a. • Prepoznati organiziranje lokalnih kružnih lanaca solidarne ekonomije. • Razlikovati različite dimenzije mreža: ekonomske, društvene i političke. • Prepoznati mreže na lokalnoj, regionalnoj, državnoj i europskoj razini. • Poznavati kriterije za uključivanje u suradničke mreže.

	<ul style="list-style-type: none"> ● Shvaćati važnosti mobilizacije civilnog društva. ● Prepoznati različite tipove mreža (prema stupnju centralizacije). ● Upoznati se s različitim strategijama lokalnog umrežavanja (operativne, strateške, zagovaračke). ● Identificirati ključne poveznice za stvaranje mreže. ● Spoznati prednosti i prepreke tijekom tog procesa.
Stečene vještine	<ul style="list-style-type: none"> ● Naučiti kako osmisliti mrežu lokalnog razvoja na određenom području. ● Naučiti mapirati gospodarske i društvene tokove u određenoj regiji. ● Moći upravljati planom za razvoj mreže na lokalnoj, regionalnoj i državnoj razini. ● Obilježavanje i procjenjivanje plana lokalnog razvoja kroz izgradnju mreža. ● Provesti i ocijeniti plan lokalnog razvoja putem izgradnje mreža. ● Naučiti raspoznavati različite tipove mreža u sklopu DSE-a. ● Osmisliti mrežu koja uključuje različite dionike na određenom području. ● Služiti se metodama i alatima za poticanje participativnog dijaloga. ● Isprobati različite alate za mobilizaciju građana. ● Služiti se participativnim metodama i alatima. ● Naučiti kako mobilizirati dionike u izgradnji mreže. ● Primjenjivati metode za uključivanje u mrežu i sudjelovanje u njoj. ● Koordinirati suradnju mreža za lokalni razvoj. ● Isprobati različite vrste sudjelovanja u mreži.
Promjena stava	<ul style="list-style-type: none"> ● Preispitivanje rasta putem povećanja u odnosu na rast širenjem. ● Promišljanje o materijalnoj i društvenoj snazi suradnje među različitim dionicima. ● Poticanje izgradnje različitih vrsta mreža za razvoj određenog područja. ● Shvaćanje vrijednosti zajedničkog osmišljanja politika za zajednicu i okoliš. ● Razumijevanje važnosti suradnje za društvenu koheziju zajednice.
Stečena znanja	<ul style="list-style-type: none"> ● Stvoriti različite vrste modela mreža DSE-a.

	<ul style="list-style-type: none"> ● Upravlјati osnovnim elementima funkcioniranja mreֆe DSE-a. ● Osmisliti mreֆu suradnje koja ukljuуuje viше dionika na odreђenom podruуju. ● Uspjeшно mapirati gospodarske i druшtvene tokove na odreђenom podruуju. ● Organizirati participativne aktivnosti za mobilizaciju graђana. ● Osmiшlјavati i izgraђivati kruֆne lance temeljene na druшtvеноj i solidarnoj ekonomiji. ● Osmisliti plan odrֆivog lokalnog razvoja odreђenog podruуja. ● Koordinirati suradnju meђu razliуitim sudionicima unutar mreֆe. ● Upoznati se s tehnikama za osnaֆivanje druшtvеноg kapitala.
<p>Osnovni sadrֆaj</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uvod u druшtvenu i solidarnu ekonomiju: izgradnja ekosustava <ol style="list-style-type: none"> 1.1. Organizacije druшtvene i solidarne ekonomije: obiljeֆa i tipovi 1.2. Komplementarne aktivnosti i suradnja izmeђu organizacija DSE-a 1.3. Sektori aktivnosti unutar DSE-a 1.4. Razliуiti tipovi i oblici organizacija DSE-a (zadruge, druшtvена poduzeća, itd.) 1.5. Povezani koncepti: zadrugarstvo, samoupravlјanje, zajedniуka dobra, pravedna trgovina, pokret otvorenog pristupa 2. Mreֆe druшtvene i solidarne ekonomije <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Definicija i iskustva s mreֆama DSE-a 2.2. Razliуiti tipovi mreֆa (na lokalnoj, drֆavnoj, meђunarodnoj razini) 2.3. Uloge i funkcija mreֆa DSE-a (zagovaranje, edukacija, vidljivost) 2.4. Gospodarska dimenzija inicijativa utemeljenih na solidarnosti 2.5. Kriteriji sudjelovanja u mreֆama DSE-a 3. Izgradnja mreֆe DSE-a na odreђenom podruуju <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Dijagnoza gospodarskih, druшtvениh, kulturnih tokova na lokalnoj razini 3.2. Lokalne potrebe i analiza dionika 3.3. Planiranje i izgradnja kruֆnih lanaca temeljenih na druшtvеноj i solidarnoj ekonomiji 3.4. Gospodarski kruֆni lanci: proizvodnja, potroшnja, distribucija u DSE-u 3.5. Alati i metode: kako izgraditi mreֆu DSE-a 4. Odrֆivi lokalni razvoj i druшtvена i solidarna ekonomija <ol style="list-style-type: none"> 4.1. Razvoj „odozgo“, „iznutra“, „izvana“ 4.2. Glavna naуela plana lokalnog razvoja 4.3. Osmiшlјanje i razvoj lokalnog druшtvеноg kapitala 4.4. Razvojni plan usmjeren na zajednicu 4.5. Koraci za izradu plana odrֆivog lokalnog razvoja

<p>Metode/Tehnike/Naputci za edukatore</p>	<p>Participativne i metode koje nisu frontalne korisne su za aktivno uključivanje sudionika i unaprjeđivanje njihova procesa učenja. Pokazati praktičnu i dinamičnu stranu DSE-a služeći se primjerima dobrih praksi, pozivajući goste ili odlazeći na terenske posjete također je vrlo važno.</p> <p>Uključivanje polaznika</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uključivanje polaznika uz pomoć njihovih iskustava s DSE-om. • DSE i suradnička razmjena i dijeljenje iskustava među sudionicima. • Prikupljanje iskustava uz pomoć ljepljivih papirića koji se mogu grupirati po područjima i/ili vrsti inicijativa DSE-a i zajednički analizirati. <p>Grupni rad na projektima:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podjela sudionika u grupe koje će raditi na vlastitim projektima temeljenima na vrijednostima DSE-a – svaka grupa odabrat će je jednu projektnu ideju na temelju vlastitih vizija, snova, iskustava ili primjera DSE-a. <p>Naglasak na metode aktivnog podučavanja:</p> <p>Metode aktivnog podučavanja podrazumijevaju angažirano sudjelovanje kako edukatora tako i polaznika. Ovo su neki primjeri:</p> <ul style="list-style-type: none"> • timski rad/vježbe; • grupne rasprave/olujna mozgova/rješavanje problema; • analiza praktičnih primjera/priča/studija slučajeva; • prezentacije gostujućih predavača/posjetitelja; • terenski posjeti i nastava. <p>Metode aktivnog podučavanja ključne su za:</p> <ul style="list-style-type: none"> • veću interakciju/sudjelovanje unutar grupe; • učinkovitije povezivanje teorije i prakse te pojmova i primjera iz stvarnog života; • bolje razumijevanje sadržaja od strane polaznika; • motivaciju polaznika.
<p>Primjeri Studije</p>	<p>– Vježba_1: Simulacijska igra „Evo mreže!“¹</p> <p>Podijelite polaznike u grupe (od najviše 10 polaznika i 1 edukatorom). Na temelju prethodnog znanja i stečenih informacija, polaznika trebaju izgraditi (simulirati)</p>

¹ Ovu aktivnost igre uloga osmislila je neprofitna organizacija Solidarius Italia i testirala je u različitim obrazovnim kontekstima.

slučajeva Vježbe

– funkcionalnu mrežu DSE-a, unutar koje je moguće pronaći zajedničke odgovore/rješenja za osobne potrebe zahvaljujući solidarnosti i suradnji. (Trajanje aktivnosti: 1,5 h)

- Na temelju upravo analiziranih sektora i uz pomoć RIPESS-ove Mape rješenja, svakom polazniku dodijelite dvije različite uloge (naravno, mogu predstavljati ljude ili tvrtke koji već njeguju vrijednosti i principe DSE-a). Na primjer: obitelj, proizvođač mesa, proizvođač meda, poljoprivredno gospodarstvo, zadruga koja zapošljava marginalizirane osobe, proizvođač ulja, tvornica ekoloških deterdženata, fair-trade trgovina, reciklažna zadruga [važno je dodijeliti više uloga vezanih uz „obitelj“ i „polj. gospodarstva“ i druge proizvođače, kako bi polaznici mogli doživjeti suradnju između proizvođača ili potrošača] (Trajanje aktivnosti: 10 min)
- Svaki polaznik treba napisati sve „potrebe“ svojeg lika i detaljno ih opisati. Na primjer: Obitelj 1: otac učitelj, majka nezaposlena glazbenica, kćer tinejdžerica, mlađi sin; njihove potrebe: prehrana, posao, ekološki deterdženti, sportske aktivnosti za djecu, itd. Proizvođač mesa: povećati broj kućnih dostava, organska hrana za životinje, ekološki deterdženti za trgovinu, itd. (Trajanje aktivnosti: 15 min)
- Krenimo od potreba: jedan polaznik pročita potrebe svog lika i stavlja svoju karticu na veliki papir na stolu. Ako neki drugi polaznik glumi lik koji može zadovoljiti neku od navedenih potreba i on će svoju karticu staviti na stol. Nastavite redom dok svi ne navedu svoje potrebe i grupa ih više ne može zadovoljiti. (Trajanje aktivnosti: 45 min). (Važno: edukator ili nastavnik morat će polaznike usmjeravati u potrazi za kolektivnim i suradničkim rješenjima, kao što su npr. potrošačke ili dobavljačke grupe).
- Na kraju na ploči iscrtajte sve veze između likova i – evo mreže!

Napomena: ova igra ima samo dva važna pravila:

- ✓ važno je pokušati pronaći zajedničke i suradničke odgovore na potrebe (novčana ušteda, manje zagađenja, stvaranje novih radnih mjesta i dr.);
- ✓ svi likovi moraju se uključiti u mrežu (mreže DSE-a su uključive).

Vježba_2: Grupna aktivnost vezana uz dobre i loše strane različitih tipova mreža

Studija slučaja: Mreža Plodovi solidarnosti

<https://fruitsofsolidarity.gr/en/home-en/>

Mreža Plodovi solidarnosti nastala je u kontekstu međunarodne podrške grčkim strukturama solidarnosti koje su se samostalno organizirale tijekom godina duboke

krize u zemlji (2015. godine i inspirirana je vrijednostima i načelima iz članka “Kružni lanci temeljeni na ekonomiji solidarnosti” (E. Mance 2011).

Plodovi solidarnosti mreža je proizvodnih zadruga u Grčkoj i inicijativa aktivnih građana u drugim europskim zemljama. Alternativni i pravedni izvozni postupak na transparentan i uzajamno prihvaćen način financijski podržava:

- a) novu vrstu poljoprivrednih zadruga i društvenih poduzeća u Grčkoj
- b) kupce proizvoda kampanje i one koji je podupiru, jer dobivaju kvalitetne proizvode po pristupačnijim cijenama bez posrednika usmjerenog na profit
- c) kolektive koji organiziraju ili sudjeluju u kampanjama u inozemstvu ili djeluju kao distribucijske točke;
- d) samoorganizirane inicijative u Grčkoj.
- e) Trajnu infrastrukturu koja podržava društvenu i solidarnu ekonomiju i zadruge u Ateni.

Jedan od glavnih ciljeva ove mreže je postići financijsku održivost grupa koje dijele zajedničku viziju društva i gospodarstva, a temeljni je element financijska potpora putem ekonomskog ciklusa, inicijativama i sudionicima koji nastoje ostvariti društvene promjene kroz kolektivno djelovanje.

**Materijali
(članci, video
materijali,
prezentacije)**

Mreže društvene i solidarne ekonomije

- Grupe s više različitih dionika kao što su: poljoprivreda uz potporu zajednice <https://communitysupportedagriculture.org.uk/>
- Energetske zadruge <https://www.rescoop.eu/>
- Zajedničko upravljanje stambenim prostorima i stanovanje <https://www.cohousingprojects.com/en/what-is-cohousing/>
- Sustavi lokalne trgovinske razmjene i zatvoreni lanci društvenog novca <https://wiki.p2pfoundation.net/LETS>
- Regionalne mreže DSE-a (APES, CRESER, REAS EUSKADI, RES TRENINO, XARXA)

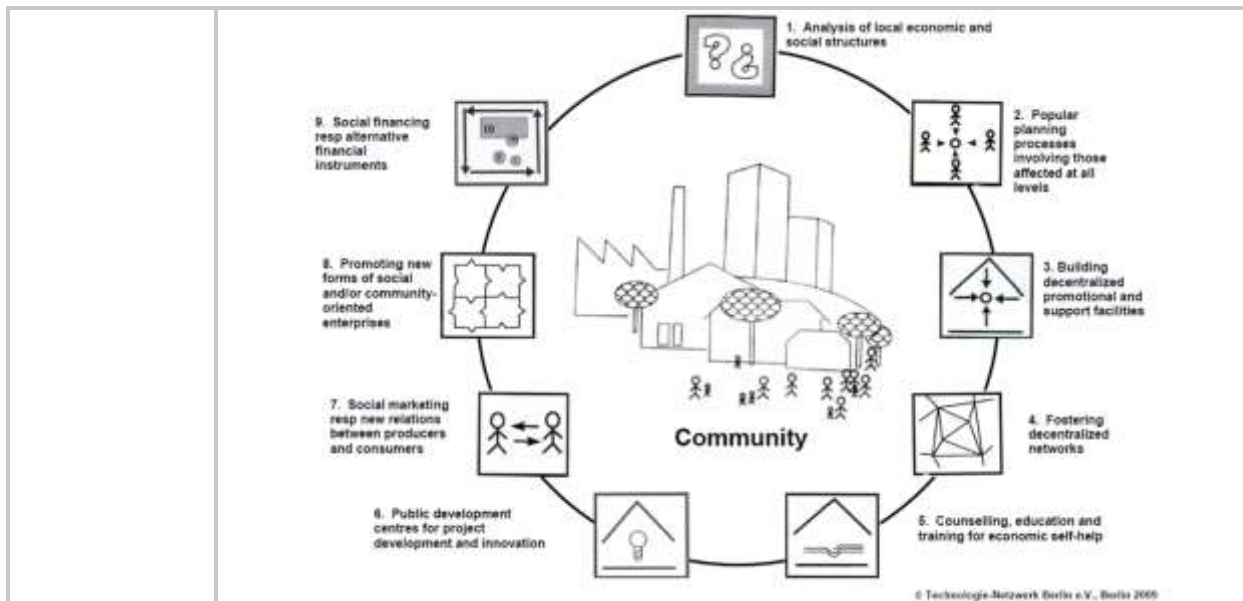
- Nacionalne mreže DSE-a (REAS, MES, RedPES, RES ITALIA, FORUM SOLIDARISCHE OEKONOMIE)
- Intersekcionalne mreže (ENSIE <http://www.ensie.org/>, URGENCI <https://urgenci.net/>, INAISE <http://inaise.org/en/>)
- Akademske mreže, Instituti (RIUESS <https://riuess.org/>, EMES <https://emes.net/>)
- Mreže na razini gradova i regija (RTES, XMES, REVES)
- Kontinentalne mreže (RIPESS-LAC, RAESS, ASEC, RIPESS EU, RIPESS NA, RIPESS OCEANIA)

Alati

- **Mapa rješenja za DSE:** Interaktivni internetski alat koji prikazuje koja se rješenja primjenjuju u DSE-u. Mapa rješenja sadrži studije slučaja, videozapise, konferencije, edukacijske tečajeve, znanstvene teze i tijela iz cijelog svijeta: http://www.socioeco.org/solutions_en.html
- **Edukacijski priručnik o inicijativama za društvenu i solidarnu ekonomiju (IDSE):** Aktivnosti usmjerene prema mladima razvijene za one koje zanima DSE ili su uključeni u inicijative DSE-a. <https://issecommunityworks.eu/2016/12/10/training-manual-available-now/> i <https://issecommunityworks.eu/resources/>
- **SOCIOECO:** Internetska stranica s materijalima o društvenoj i solidarnoj ekonomiji. Socioeco sadrži dokumente i materijale koji građanima, istraživačima, novinarima i lokalnim vijećnicima omogućuju lakši pristup informacijama o DSE-u.

Članci

- The Role of Social Enterprise in Local Economic Development (Uloga društvenog poduzetništva u lokalnom gospodarskom razvoju), dr. Karl Birkhölzer, Interdisciplinarna istraživačka skupina o lokalnoj ekonomiji u sklopu mreže Technologie-Netzwerk Berlin: <https://www.technet-berlin.de/#start>

- **Ekonomija solidarnosti**, Euclides Mance, prosinac 2011: http://solidarius.com.br/mance/biblioteca/solidarity_economy.pdf. Ovaj rad bavi se metodološkim procesima izgradnje solidarne ekonomije temeljene na uspostavi suradničkih mreža i solidarnih gospodarskih zatvorenih lanaca.
- **Mreža gradova** za društvenu i solidarnu ekonomiju: <http://ajuntament.barcelona.cat/tempicures/en/noticia/the-network-of-municipalities-for-the-social-and-solidarity-economy-is-formalised>. Članak o formiranju saveza gradova s ciljem promicanja, jačanja i učvršćivanja društvene i solidarne ekonomije.

Videozapisi

- Provođenje ciljeva održivog razvoja i njihova uloga u društvenoj i solidarnoj ekonomiji, međunarodna konferencija: <https://unsse.org/2019/07/04/sdgs-sse-conference/>
- Međunarodna povelja o pravednoj trgovini: https://www.youtube.com/watch?v=9G8W3llc-MU&list=PLbRhGCEbamjKXpJB4EprTTzrAjdV5_I
- Katalonija je kroz povijest bila plodno tlo za zadružne pokrete i danas je jedna od vodećih svjetskih regija u solidarnoj ekonomiji što je usko vezano uz različite društvene pokrete. Ovaj dokumentarni film predstavlja niz takvih inicijativa u Barceloni - u zdravstvu, stanovanju, inkubatorima inovacija, odvjetničkoj komori, financijama i kulturi, kao i XES (Katalonsku mrežu solidarne ekonomije) koja radi na povezivanju takvih inicijativa: <https://www.youtube.com/watch?v=PjTccAF7qZw&t=639s>

Glosar

- **Društvena i solidarna ekonomija** je način zadovoljavanja ljudskih potreba putem gospodarskih aktivnosti (kao što su razmjena, proizvodnja, potrošnja i usluge) koje podržavaju vrijednosti društvene pravde, smanjenja utjecaja na okoliš, suradnje, uzajamnosti, zajednice i demokracije. Solidarna ekonomija nije sektor ekonomije, već vektor promjena i transformacija ekonomskog sustava. (...) Cilj DSE-a je transformacija sustava koja nadilazi površinske promjene kod kojih osnovne opresivne strukture i temeljna pitanja ostaju nepromijenjena (Mreža Ripess 2013)
- **Vrijednosti:** Društvena i solidarna ekonomija je etički pristup ekonomskom razvoju temeljen na vrijednostima koji dobrobit ljudi i planeta stavlja ispred profita i imperativa rasta, a takve su vrijednosti humanizam, demokracija, solidarnost, uključivost, supsidijarnost, raznolikost, kreativnost, održivi razvoj, ravnopravnost, pravednost i pravda za sve.
- **Društvena ekonomija** često se smatra „trećim sektorom“ ekonomije koji je komplementaran s „prvim sektorom“ (privatni, orijentiran na profit) i „drugim sektor“ (javni/planski). Treći sektor uključuje zadruge, društva za uzajamno osiguranje, udruge i zaklade. Te su organizacije ustrojene kolektivno i usmjerene na društvene ciljeve koji su stavljeni ispred profita ili povrata na kapital dioničarima.
- **Društveno poduzeće** je akter unutar društvene ekonomije čiji je glavni cilj postići učinak za društvo, a ne stvarati profit za svoje vlasnike ili dioničare. Funkcionira na bazi ponude tržišnih dobara i usluga na poduzetnički i inovativan način, a profit koji stvara prvenstveno koristi za postizanje društvenih ciljeva. Njime se upravlja na transparentan i odgovoran način, a usmjeren je na zaposlenike, potrošače i dioničare u doticaju s njegovim komercijalnim aktivnostima. Osnovni je cilj postizanje socijalnog, društvenog ili učinka na okoliš za opće dobro.
- **Zadruga** je neovisno udruženje osoba koje se dobrovoljno udružuju radi zadovoljavanja svojih zajedničkih ekonomskih, socijalnih i kulturnih potreba i težnji, putem poduzeća u zajedničkom vlasništvu kojim se demokratski upravlja. Zadruga djeluju u svim sektorima ekonomije, a razlikujemo tri osnovna tipa:
  - radničke ili proizvođačke zadruge (uključujući i zadružna poljoprivredna gospodarstva)
  - potrošačke zadruge
  - kreditne unije.
- **Mreže DSE-a:** Mreže DSE-a su skupovi međusobno povezanih gospodarskih, društvenih i političkih inicijativa koje uključuju mnogo različitih dionika ili grupa dionika (koje se nazivaju čvorištima), koji igraju različite uloge, doprinose različitim resursima i imaju različite potrebe. Organizacijsko i pravno uređenje pojedine mreže u drugom je planu, dok se važnijima smatraju ciljevi i vrijednosti kojima se bavi, usvajajući „pristupe od lokalnog ka globalnom koji podupiru slobodu, uzajamnost, solidarnost i ravnopravnost

razmjenu“ (cit. RIPESS EU). Te mreže postoje na različitim nivoima, pa mogu djelovati na lokalnoj, državnoj ili međunarodnoj razini (npr. RIPESS) i biti organizirane na razini pojedinih sektora (npr. hrana ili energija) ili više sektora (npr. URGENCI - CSA mreža za poljoprivredu uz potporu zajednice).

- **Zatvoreni lanci u DSE-u:** Lanci opskrbe i distribucije sastoje se od svih koraka potrebnih za dobavljanje sirovina, proizvodnju, obradu, distribuciju i upravljanje ostacima i nusproizvodima robe ili usluga. Takvi lanci u DSE-u teže ka kružnoj ekonomiji i u što većoj mjeri smanjenju potrošnje energije i otpada. Također mogu uključivati financiranje, istraživanje i razvoj, prijevoz i logistiku, promidžbu i komunikacijske aktivnosti potrebne tijekom cijelog procesa proizvodnje i opskrbe. Prema vrijednostima i načelima DSE-a, reorganizacija ovih lanaca temeljena na solidarnosti zasniva se na odnosima povjerenja i uzajamnim jamstvima različitih uključenih dionika (proizvođača, obrtnika, pružatelja usluga, potrošača, itd.), a rezultira većom zajedničkom koristi, kao što su društvena uključenost, preraspodjela bogatstva, ravnopravnost, transparentnost, demokratsko sudjelovanje, zdrav okoliš i stvara mnoge druge pozitivne učinke za sve uključene zajednice.
- **Suradnja unutar DSE-a:** Cilj međusobne suradnje inicijativa DSE-a je jačanje postojećih i stvaranje novih tvrtki i organizacija te osmišljavanje novih projekata. To se može postići na razne načine: obavljanjem zajedničkih poslovnih aktivnosti, stvaranjem pod-zadruga i zadružnih grupa putem društveno-političkih, sektorskih i područnih neprofitnih organizacija. S druge strane, tijela javne uprave moraju promicati odgovornu javnu nabavu, odabirući za pružanje usluga i nabavu tvrtke koje se ističu svojom društvenom i ekološkom odgovornošću.
- **Lokalni razvoj** je proces razvoja područja od strane subjekata koji mu pripadaju ili koji svojom aktivnošću utječu na njega, što podrazumijeva osmišljanje strategija, donošenje odluka i provedbu radnji koje omogućuju građansko sudjelovanje i građansko društvo.
- **Održivost:** Postoje tri dimenzije održivosti: ekonomska, društvena i ekološka u DSE-u, društveno odgovornom poslovanju i TBL-u (poslovnom okviru trostruke donje linije). Unutar DSE-a se ciljevi ekonomske održivosti ne mogu razdvojiti od ciljeva društvene i ekološke održivosti. Cilj DSE-a je promicanje ljudi, dok je ekonomija sredstvo za poboljšanje kvalitete njihova života.
- **Trostruka donja linija (TBL)** je računovodstveni okvir koji se sastoji od tri dijela: društvenog, ekološkog i financijskog. Mnoge organizacije usvojile su okvir TBL-a s ciljem procjene svojih učinaka u širem kontekstu i stvaranja veće poslovne vrijednosti. Tri načela održivosti (3 Ps): u DSE-u okrećemo prioritete pa tako paradigma dobit-planet-ljudi postaje ljudi-planet-dobrobit.